

WAPENVELD

Over geloof en cultuur

Thora voor de volken

Over de geboden van de kinderen van Noach

- Artikel door Henk Vreekamp
- Jaargang 53, nummer 5, oktober 2003
- Pagina 27-32
- Locatie: <https://wapenveldonline.nl/artikel/40/thora-voor-de-volken/>
- APA-citatie: Henk Vreekamp. (Oktober 2003). Thora voor de volken. *Wapenveld*, 53(5), 27-32.

Het kan je gebeuren dat je in de oude stad van Jeruzalem of op het vliegveld Ben Goerion wordt aangesproken door een orthodoxe Jood overhandigt met daarop de tekst: 'Keep the Seven, Go to Heaven'. Op dat moment vraagt de Jood aan de niet-Jood eens ernstig te willen basisregels van het leven, over het grondpatroon van het menselijk handelen. Het gaat over de zeven geboden voor de kinderen van Noach, leefregels bedoeld voor de niet-joodse mens.

Het betreft een minimum aan eerbied voor het leven dat nodig is wil deze wereld leefbaar zijn en blijven. De Noachitische geboden, zo formuleert Tenachon, 'zijn de geboden die naar Joodse overtuiging de maatstaf vormen voor de aanvaardbaarheid van willekeurig welke menselijke cultuur, De Hebreeuwse term is 'mitswot benee Noach': 'de geboden van de kinderen van Noach'. De Noachitische geboden kreeg Israël bij de Sinaï voorschriften die speciaal voor dit volk g onderscheid tussen 'kinderen van Noach' en 'kinderen van Israel' krijgt dan ook pas betek

'Keep the Seven, Go to Heaven'

Omdat Israël zich houdt aan het maximum, kunnen de volken volstaan met een minimum: de zeven regels voor de nakomelingen van Noach. Zes niet mag, één bevat een positief geformuleerde regel, namelijk dat in alle plaatsen een goede rechtspraak moet zijn. Recht en gerechtigheid zijn iedere samenleving. Zo niet, dan heerst het recht van de sterkste en zal de wereld niet kunnen bestaan. De zes verboden slaan op afgodendienst, ontucht, bloedvergieten, roof en het verbod op het eten van vlees van een nog levend dier.

In dit artikel gaan we in op de oorsprong van de Noachitische geboden, op het voorkomen daarvan in het Nieuwe Testament en op de vraag of m een bijbelse basis is gegeven voor het pakket 'normen en waarden' waarnaar we in onze postmoderne tijd op zoek zijn.

Thora voor de volken

Getuige de naamgeving gaat het zevental terug op de geschiedenis van Noach, die na de grote vloed de draad van leven moet oppakken en daar ethiek te horen krijgt: 'vlees met zijn ziel, zijn bloed, zult gij niet eten' (Gen. 9:4v.). Van vegetariër is de mens nu vleesetend geworden. Dit wor onder een strikte bepaling. De mens zal in zijn bloeddorstigheid niet een stuk vlees scheuren van een nog levend dier en dat rauw verslinden. De de zondvloed is eerbied. Het gebod dat Noach hierover te horen krijgt geldt al zijn nakomelingen, is universeel van strekking. Het is de tijd nog is geen Jood.

De bronnen voor de ontwikkeling van het concept van de Noachitische geboden liggen in het rabbijnse jodendom van de tweede eeuw van onze 135 was de opstand van de Joden onder leiding van Bar Kochba door de Romeinen bloedig en definitief neergeslagen. Keizer Hadrianus vaardigd het jodendom in de kern aantastten. De Joden verloren hun rechtbanken, er mochten geen nieuwe rechters worden benoemd en de studie van de Thora werd verboden evenals het uitvoeren van de besnijdenis. Het jodendom moest van de aardbodem verdwijnen. Judea werd Syria Palestina en Jeruzalem heette voortaan Aelia Capitolina.

Noach is gee

Het was uitgerekend in deze periode van hun geschiedenis dat de Joden in de Noachitische geboden een universele ethiek ontwierpen. In de tijd van Israël op het spel staat, bezint de synagoge zich op het algemene, op de verhouding van Israël tot de andere volken der aarde. Met name in Akiva, die Bar Kochba steunde en als martelaar onder de Romeinen stierf, werden de zeven geboden tot ontwikkeling gebracht. De Thora is niet alleen voor Israël, maar inclusief, als licht voor de volken. Wel moet een vertaling, een transformatie plaats vinden. Israël is verkoren tot priester volken en leeft het maximum van de Thora als weg ten leven. Daarom kunnen de heidenvolken rondom zich beperken tot de samenvatting, de k vorm van de zeven. Rabbi Meïr, hij leefde eveneens in de tweede eeuw, placht in dit verband te zeggen dat een goj, een heiden, die zich met de als een hogepriester.

De oudste ons bekende tekst over de Noachitische geboden is het traktaat Avoda Zara, geredigeerd omstreeks de overgang van de tweede naar de derde eeuw. Het handelt over de nakomelingen van Noach zijn verplicht tot zeven geboden: het gebod van rechtspleging, de verboden van afgoderij, godslastering, ontucht, bloedvergieten, het eten van een lid van een levend dier.' Deze tekst is in verschillende varianten overgeleverd.

In een tijd van vervolging en onderdrukking formuleert de synagoge de theologisch-ethische plaats van de heidenvolken in de vorm van de Thora mensheid dient te worden opgevoed tot een schare van godvrezenden. De vreze van de Naam ligt ten grondslag aan alle geboden, zowel aan het Israël als aan het minimum voor de volken. Zonder eerbied is op aarde geen leven voor God en de naaste mogelijk.

Deze ontwikkeling van het universele vindt plaats in de lijn van het gebod dat voor Israël onopgeefbaar is. Wanneer midden in de Hadriaanse tijd in Lod samenkomen, formuleren zij de kern van de Thora als volgt: 'Van alle overtredingen in de Thora geldt, dat, wanneer men tot een mens ze opdat gij niet gedood wordt!', hij ze mag overtreden, om niet gedood te worden, met uitzondering van afgodendienst, ontucht en bloedvergieten. Hier dat de geboden gericht zijn op het leven van de mens en niet op zijn dood. In drie geboden staat de dood boven het leven, het martelaarschap boven het verder leven: in geen geval een knie voor afgoden, in geen geval een verbreken van een heilige relatie en in geen geval een vergieten bloed. Het drietal staat in alle gevallen in het teken van de Heiliging van de Naam.

De vreze van de Naam ligt ten grondslag aan alle geboden

Men neemt aan dat de zeven van Noach een nadere ontvouwing zijn van dit drietal geboden. Het is niet uitgesloten dat de zeven geboden niet alleen in de praktijk van de Joden mogen worden ook al kost dat het leven. Op dit punt dient zich nu ook de inhoud van het boek van Paulus aan. We komen het drietal 'hoofd-zonden' tegen bij Paulus, onder meer in de opsomming van ondeugden in Galaten 5:19-21, en in het boek van de apostelen.

De heidenen geen lasten opleggen

De kiem van de Noachitische geboden in het Nieuwe Testament komen we tegen in Handelingen 15. We maken in dit hoofdstuk kennis met de meningen van de Joden in Jeruzalem, bestaande uit Joodse volgelingen van Jezus. Daarnaast zijn er de niet-Joden die overal in de diaspora in steeds groter getale tot de gelovigen toegetreden. En daar rijst de klemmende vraag. Kunnen binnen de ene gemeente Joden en niet-Joden aan één tafel zitten en samen de maaltijd gebruiken? Petrus schrikt er voor terug het huis van de heidense militair Cornelius binnen te gaan, ook al wordt deze Cornelius een godvrezende genoemd en aangeduid als een van die heidenen die een kring van godvrezenden vormen rondom de synagoge. Paulus vindt onder deze godvrezende heidenen zijn hoorders. Maar wanneer deze kring van niet-Joden zich snel uitbreidt, hoe valt er dan samen te leven met hen die als Joden de weg van Jezus – nota bene ná Pinksteren – door een visioen uit de hemel overtuigd worden dat hij het huis van Cornelius mag betreden. De groep van strenge Joden van Jezus daarentegen stelt: 'Indien gij u niet laat besnijden naar het gebruik van Mozes, kunt gij niet behouden worden' (Hand. 15:1). Scherpe tegenstanders zijn: het behoud voor niet-Joden is verbonden met de Joodse wijze van leven. Nogmaals klinkt het stellig: 'dat men hen moet besnijden en gebieden van Mozes te houden' (vs. 5).

Op de vergadering van de apostelen in Jeruzalem is het Jacobus, de leider van de gemeente in Jeruzalem, die het verlossende woord spreekt. God heeft bedacht geweest uit de heidenen (Grieks: ethnè) een volk (Grieks: laos) voor Zijn Naam te vergaderen (vs. 14). Letten we op de woordkeus: 'een volk' zo is de gemeente uit de volken genoemd en bedoeld. Christenen zijn van oorsprong bedoeld als een volk, eveneens als Israël, maar dan als een volk van heidenvolken. Om dat te onderstrepen citeert Jacobus het profetenwoord van Amos (volgens de Septuaginta-tekst, de Griekse vertaling van het Oude Testament) over de wederopbouw van de vervallen hut van David, met als doel dat alle heidenen over wie de Naam van de Eeuwige is uitgeroepen Hem zullen zoeken. Hoe zal dat volk uit de heidenen zich voegen bij het volk Israël? Dat is de grote vraag. Jacobus is van mening ('het heeft de Heilige Geest en ons geïntuïeerd) dat men hen die zich uit de heidenen tot God bekeren niet verder moet lastig vallen, maar dat men hen zal aanschrijven dat zij zich hebben te ontdoen van dingen: wat door afgoden bezoedeld is, van hoererij, van het verstikte en van bloed (vs. 20). Vier minimum voorwaarden voor de gelovigen uit de heidenen worden genoemd door Jacobus. Dit viertal wordt in vers 29 herhaald, zij het in een andere volgorde. 'Wat door de afgoden bezoedeld is' wordt nu uitgelegd als 'hetgeen door afgoden geofferd is'. Nog een herhaling van het viertal vinden we in Handelingen 21:25.

De uitleggers zijn het vrijwel eens over de strekking van Handelingen 15. Hier is onmiskenbaar sprake van het minimum dat verwant is met de Noachitische geboden. Wanneer Jacobus tot ieders instemming deze minimum-ethiek voor niet-joodse gelovigen heeft geformuleerd, vervolgt hij: 'Immers Mozes heeft ons oudsher in iedere stad, die hem prediken, daar hij elke sabbat in de synagoge wordt voorgelezen' (vs. 21). Omdat Mozes wordt gelezen in de synagoge, de kinderen van Israël hun plaats in de wereld kennen aan de hand van de 613 geboden en verboden, daarom kan van de kinderen van Noach worden verwacht volgens diezelfde boeken van Mozes te houden aan een viertal geboden, of – in uitgebreide vorm – een zevental voorschriften. Met andere woorden: de beginsituatie van het christendom is de plaats en het leven van de gelovigen uit de heidenvolken bepaald door de blijvende voorlezing van Mozes. Wanneer die lezing niet meer van sabbat tot sabbat zou plaats vinden, zou de basis van de Noachitische geboden voor de gelovigen van niet-joodse afkomst wegvallen. Handelingen 15 gaat uit van de situatie waarin heidenen worden toegevoegd aan de moedergemeente van Jeruzalem. Er is met recht sprake van vier genoemde verboden in vers 29 tot in de volgorde toe ontleend zijn aan de voorschriften zoals vermeld in Leviticus 17 en 18. Daar gaat het om de omgang tussen de kinderen van Israël en de zogenoemde bijwoners, de vreemdelingen. Deze bepalingen uit het hart van de Thora worden toegepast op de omgang tussen Joden-christenen en heiden-christenen. De situatie van Israël als volk met een land is verondersteld. Het gaat om de omgang in het midden van Israël en de regels die voor het onderling verkeer gelden.

Noachitisch leven nu

Volgens Handelingen 15 wordt van de gelovigen uit de volken dus een minimum-ethiek gevraagd. Daarbij wordt uitgegaan van twee vooronderstellingen: het volk leeft de Thora en de Joodse volgelingen van Jezus eveneens. Na bijna tweeduizend jaar is die beginsituatie van Jeruzalem bepaald niet meer van toepassing. Christenen vormen sinds de vierde eeuw de meerderheid in de gemeente van Christus. In de praktijk kennen zij de Noachitische geboden al lang niet meer. In hun kerkdiensten de Tien Geboden van de Sinaï, alsof ze zelf gestaan hebben aan de voet van de berg. Met één van de tien, het sabbatsgebod, wordt wekelijks terugkerende vraag gegeven. Het is op de dag na de sabbat dat dit gebod in de gemeente klinkt. De zevende dag wordt in de kerk niet meer gevierd. De zondag is ook niet in de plaats van de sabbat gekomen. Wat is er tegen om binnen de kerk de weg 'terug' van de Tien naar de Zeven te zoeken? 'Wat is er tegen om de kerk om te beginnen de zeven van Noach zou leven en voorleven, zouden we dan niet een beslissende stap gezet hebben op de weg van bijbelse waarden?' Heeft de kerk ooit al het minimum van Noach in praktijk gebracht? Dat is de vraag.

Gebod als verwachting

De theoloog Friedrich-Wilhelm Marquardt (1928-2002) plaatst de zeven van Noach in de eschatologie. Ze zijn voor hem uitdrukking van belofte. Het minimum van Noach is de weg door het laatste van de dagen. In de zeven geeft de God van Israël zich aan de volken te kennen. Een Joods minimum van verboden van God wordt de niet-Joden aangeboden op de manier van deelname en distantie, om in de grote beloften van God aangaande de toekomst door middel van deze geboden te participeren. Daarom zijn de Noachitische geboden in de eschatologie op hun plaats. Zo leven heiden-christenen de belofte van God.

De verwachting van het Koninkrijk Gods als een delen in de aan Israël geschonken verwachting, zoals de nieuwe kerkorde van de Samen op Weg, is eveneens in dit licht vanuit het einde. Het participeren in Israëls verwachting houdt concreet in het gaan van de weg van het Noachitisch verbond. Het aanknopen daar waar het jodendom zelf ruimte biedt voor de gojim. De weg van Noach is als een pelgrimage naar Jeruzalem. Dit perspectief – de weg naar de berg Gods – heeft in het jodendom ethisch vorm gekregen in de Noachitische geboden (Zach. 14:16). Wanneer de volken niet optrekken naar Jeruzalem, daarin het aanbod van de Noachitische geboden afwijzen, zal er geen regen over hen zijn (Zach. 14:17). Daarmee snijden ze zichzelf dus af van de weg van het minimum van eerbied is geen toekomst voor deze aarde denkbaar.

Categorieën

Noachitische geboden zijn de randvoorwaarden voor waarachtig menselijk leven, waarbinnen de mensen hun eigen positieve regels kunnen stellen. Het zijn categorieën die nadere concretisering vragen. Een summiere uitwerking, afkomstig uit het Nederlandse chassidische jodendom, luidt als volgt:

1. Gebod tot rechtspraak: de verplichting tot het instellen van maatschappelijk rechtvaardige orde en het verbieden van het teloorgaan van rechtvaardigheid.
2. Verbod op blasfemie: verbiedt vloeken of verachtelijk maken van het Hoogste Wezen; indirecte erkenning van Hogere Leiding.
3. Verbod op afgodendienst: verbiedt het aanbidden van zelfgeschapen afgoden en het vergoddelijken van de sterren, respectievelijk de kosmos.
4. Verbod op ontoelaatbare gemeenschap: verbiedt overspel, incest, sodomie etc., volgens Leviticus 18.
5. Verbod op doodslag: verbiedt moord, zelfmoord.

6. Verbod op diefstal: verbiedt het zich onrechtmatig toe-eigenen van andermans bezit.

7. Verbod op het eten van een lid van een nog levend schepsel: verbiedt wreedheid tegen al het geschapene, onder andere gebod tot humane ma van dieren.

Bij verdere uitwerking wordt de concrete uitdaging en problematiek zichtbaar. Zo wordt tot het verbod op ontucht doorgaans homoseksualiteit g vertaling van de zeven wil tenslotte concreet politieke gestalte krijgen in wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht.

Natuurwet of binding aan de levende God

Een bijkomende maar geen bijkomstige vraag is of de kinderen van Noach in het leven uit de zeven regels in een persoonlijke verhouding tot God moeten zich onthouden van afgoderij maar er staat niet met zoveel woorden dat ze de God van Israël moeten kennen. Kent de Noachide een per de levende God? Zo niet, dan kan het Noachisme snel 'vervallen' tot een algemene natuurwet. Zo zijn de Noachitische geboden ook geïnterpreteerd in de loop van de geschiedenis. Iemand als Hugo de Groot spreekt in deze zin over het Noachitisch verbond.

De band met God is verondersteld voor de Noachide. Er is het levensverhaal van Aimé Pallière. Het speelt zich rond 1900 af in Frankrijk. Pallière, een rooms-katholiek christen, was op Jom Kippoer, Grote Verzoendag, getuige geweest van een dienst in de synagoge. Hij was zo diep geraakt, dat hij Jood wilde worden. Maar rabbijn Elijah Benamozegh raadde hem dat af en schreef hem dat hij beter de weg van het Noachitisch verbond kon gaan. Heel de mensheid, aldus de rabbijn, heeft een taak tot verlossing. Aan Israël is de volledige Thora toevertrouwd, maar aan de volken de Thora in de vorm van de Noachitische geboden. Ook schreef hij hem dat het Noachitisme niets anders is dan de echte vorm van het christendom. Het enige verschil tussen Mozaisme en Noachisme is van praktische aard.

Noachitische naties

Interessant is de aanvaarding van de Noachitische geboden door het Amerikaanse Congres tijdens het presidentschap van George Bush sr. Geste Verenigde Staten van Amerika zijn gefundeerd op de Zeven Universele Wetten van Noach, en dat deze wetten de grondslag vormen van de samen dageraad van de beschaving. Eveneens werd erkend dat de Zeven Wetten van Noach het fundament zijn waarop beschaving staat en dat recente deze principes het gebouw van de beschaafde samenleving bedreigt. Daarom werd de dag waarop deze Publieke Wet van kracht werd, 26 maart benoemd als Educatie Dag.

In de Jerusalem Post van 20 december 1998 deed Moshe Kohn een voorstel de 'Verenigde Naties' te vervangen door 'Noachitische naties', verteg mensheid die verlost is door zijn geloof in de God van Israël en door zijn commitment in woord EN daad om het Noachitisch verbond en de Noach acht te nemen.

Het lijkt een utopische gedachte. Toch staat of valt met dit visioen het bijbelse toekomstbeeld van de mensheid. Het universele gaat terug op de Israël en de volken. Van het bijzondere van de verkiezing van Israël gaat God naar de einden der aarde, naar al zijn mensenkinderen. Van de kerf verwacht worden dat zij dit besef van universaliteit en oecumene niet verliest, maar dat zij zeer wel beseft waarom zij geroepen is te delen in de aan Israël geschonken. Van die verwachting vormen de geboden van de kinderen van Noach de concrete gestalte.

Literatuur:

Wie op Internet onder 'Noachide Laws' of 'Noachide Covenant' zoekt, krijgt een overvloed aan informatie te zien.

In het Nederlands taalgebied is een goede inleiding:

Willem Zuidema / Jos op 't Root, En God sprak tot Noach en zijn zonen, een joodse code voor niet-joden?, Baarn 1991.

Verder:

Tenachon, De Tora, meegelezen met de leraren van Talmoed en Midrasj en met de grote Joodse verklaarders van de Middeleeuwen tot heden, 3, Stichting voor Talmudica, Hilversum 1987. En: Karel Deurloo / Rochus Zuurmond, De dagen van Noach, De verhalen rond de vloed in schrift en o 1991. Aan te bevelen is ook: Rudolf Boon, Hebreeuws Reveil, Wat bracht christen-theologen rond 1500 in de leerschool der rabbijnen?, Kampen

Een uitstekend overzicht over het hele terrein biedt:

Klaus Müller, Tora für die Völker, Die noachidischen Gebote und Ansätze zu ihrer Rezeption im Christentum, Berlin, 1994.

Over Pallière en Benamozegh, zie: Elijah Benamozegh, Israel and humanity, New York / Mahwah 1995.

Van Joodse zijde zijn er vele inleidingen. Ik noem er enkele:

Chaim Clorfene / Yakov Rogalsky, The Path of the Righteous Gentile, An Introduction to the Seven Laws of the Children of Noah, Southfield 1987

Aaron Lichtenstein, The Seven Laws of Noah, New York, 1981;

David Novak, The Image of the Non-Jew in Judaism, An Historical and Constructive Study of the Noahide Laws, Lampeter 1983.

Over de beweging van Noachiden: Kimberley E. Hanke, Turning to Torah, The Emerging Noahide Movement, Northvale / London 1995.

Marquardt schrijft over de Noachitische geboden in: Was dürfen wir hoffen, wenn wir hoffen dürften? Eine Eschatologie, Band 1, Gütersloh 1993,

Marquardt ook: Wessel H. Ten Boom, Alleen GOD kan spreken, Een inleiding op het werk van Friedrich-Wilhelm Marquardt, Kampen 1997, p. 55v

'Am Gebot hoffen lernen. Eine Lesehilfe zur Rezeption der noachidischen Tora in der Marquardtschen Eschatologie', in: Hanna Lehming e.a. (red.

Jerusalem, Friedrich-Wilhelm Marquardts Theologie im Gespräch, Gütersloh 1999, p. 174vv.

In christelijke dogmatieken komt het concept van de Noachitische geboden sporadisch ter sprake. Enkele voorbeelden: J.J. van Oosterzee, Christe Utrecht 1871, p. 362; H. Bavinck, Gereformeerde Dogmatiek, 3, Kampen 19294, p. 198vv.; G.C. Berkouwer, Dogmatische Studien, De voorzienig 1950, p. 77vv.; B. Wentsel, De openbaring, het verbond en de apriori's, Dogmatiek deel 2, Kampen 1982, p. 130vv.

Noachitische ge randvoorwaarde leven